

Cena státního zaměstnance?

Veřejná správa ovlivňuje svými rozhodnutími každodenní život všech občanů.

Je tedy všeobecným zájmem, aby pracovala profesionálně a kvalitně. Jak se vyvíjel systém finanční motivace, ukazuje následující **analýza**.

Český statistický úřad sledoval vývoj Úplných nákladů práce (ÚNP) za civilní sektor za období 2000 až 2009 za odvětví OKEČ 75 – Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení. Důvodem, proč je použita stará klasifikace, je možnost zhodnocení vývoje v čase, kdy data za roky 2000 až 2007 jsou k dispozici jen v třídění podle klasifikace OKEČ.

Analýza ČSÚ se zabývá hodnocením a porovnáním ÚNP. Šetření se provádí u ekonomických subjektů všech odvětví bez ohledu na počet zaměstnanců. Nejsou do něj zahrnuti zaměstnanci u fyzických osob, které nejsou zapsány do obchodního rejstříku. Údaje jsou čerpány z výsledků zpracování ročního statistického výkazu ČSÚ. V rámci zjišťování nákladů práce se eviduje i počet zaměstnanců včetně osob pracujících na zkrácený úvazek a počty odpracovaných hodin.

V roce 2000 činil průměrný měsíční počet odpracovaných hodin na 1 zaměstnance (bez ohledu na délku pracovní doby) 153 hodin, v roce 2005 klesl na 142 hodin a v roce 2009 byl 141 hodin. Je patrné, že vývoj průměrného počtu odpracovaných hodin má dlouhodobý klesající charakter se zmírňujícím tempem.

U osob pracujících na kratší úvazek naopak dochází k nárůstu odpracovaných hodin. V roce 2000 činil průměrný počet odpracovaných hodin na 1 zaměstnance za měsíc 77 hodin a v roce 2009 to bylo již 89 hodin. Tato skutečnost může být způsobena prodlužováním zkráceného úvazku namísto přijetí nového zaměstnance.

Průměrné měsíční náklady práce (na 1 zaměstnance v Kč v letech 2000–2009)

Rok	Náklady práce	Přímé náklady		Nepřímé náklady	
		mzdy za vykonanou práci	náhrady mzdy	z toho sociální náklady	z toho personální náklady
2000	20 765	13 290	1 259	6 036	230
2001	22 360	14 561	1 326	6 276	264
2002	24 381	15 734	1 509	6 948	271
2003	28 080	18 205	1 607	7 812	507
2004	29 334	19 006	1 917	8 220	269
2005	30 305	19 761	1 753	8 473	416
2006	32 393	21 294	1 911	9 061	233
2007	33 902	21 683	2 504	9 466	323
2008	35 351	22 442	2 655	9 685	757
2009	35 219	22 810	2 720	9 667	347

Struktura průměrných měsíčních přímých nákladů (na 1 zaměstnance v roce 2000 a 2009)

Ukazatel	Rok 2000	Rok 2009	Rozdíl v Kč (2009–2000)	Přírůstek v %
Mzdy bez OON (přímé náklady)	14 549	25 530	10 981	75
Mzdy za vykonanou práci	13 290	22 810	9 520	72
z toho: tarifní mzda	8 858	17 443	8 585	97
odměny a prémie vyplácené pravidelně	470	1 234	764	163
odměny podle výsledků hospodaření	194	721	527	272
mimořádné výplaty	914	211	-703	-77
ostatní příplatky a doplátky	2 245	2 863	618	28
Náhrady mzdy	1 259	2 720	1 461	116
z toho: náhrady mzdy za dovolenou	1 205	2 526	1 321	110

Struktura průměrných měsíčních nepřímých nákladů (na 1 zaměstnance v roce 2000 a 2009)

Ukazatel	Rok 2000	Rok 2009	Rozdíl v Kč (2009–2000)	Přírůstek v %
Nepřímé náklady	6 215	9 688	3 473	56
Sociální náklady vč. soc. požitků	6 036	9 667	3 631	60
zákonné příspěvky na sociální zabezpečení	5 416	8 835	3 419	63
výdaje ze sociálního fondu pro sociální účely	140	210	70	50
příspěvky na stravování a občerstvení	256	363	107	42
Personální náklady	230	347	117	51
náklady na školení zaměstnanců pro povolání	93	206	113	122
náklady na pracovní oděv (ošatné)	107	117	10	9

Pozn.: Nepřímé náklady zahrnují i daně a dotace, které se od nákladů odečítají.

Zdroj: ČSÚ

Poskočila...

Zdánlivě odlišný vývoj mezi odpracovanými hodinami všemi zaměstnanci a zaměstnanci se zkráceným úvazkem je jednoznačně způsoben značným poklesem průměrného počtu odpracovaných hodin u osob na plný úvazek a tím tedy snížení počtu odpracovaných hodin všemi zaměstnanci. Dalším důvodem je razantní snížení počtu placených přesčasových hodin – až o 38 %.

Jednou ze složek ÚNP jsou přímé náklady. Průměrné měsíční přímé náklady stouply za období 2000 až 2009 výrazně – z 14 549 Kč na 25 530 Kč na 1 zaměstnance. Jejich nejvýznamnější položkou jsou mzdy za vykonanou práci. Ty nárůst kopírují – z 13 290 Kč v roce 2000 vzrostly na 22 810 Kč v roce 2009 (nárůst o 71,6 %, přičemž spotřebitelské ceny za uvedené období vzrostly jen o 26,7 %). Podobný rychlý mzdový růst zaznamenalo celé národní hospodářství – celkové průměrné mzdy vzrostly dokonce o 76,6 %.

Rozhodující složkou mezd jsou tarifní mzdy – vzrostly z 8 858 Kč na 17 443 Kč. Nárůst samozřejmě ovlivňují i další složky v rámci mezd. Relativně nejvíce vzrostly složky odměny a prémie vyplácené pravidelně (o 164 %), odměny podle výsledku hospodaření hrazené z nákladů (o 272 %) – nesmí se však zapomenout, že obě položky činí pouhých 5 % z mezd za vykonanou práci. Druhá položka přímých nákladů (náhrady mzdy) vzrostla na více než dvojnásobek – z 1 259 Kč za měsíc na 1 zaměstnance na 2 720 Kč, kdy rozhodující částí této složky jsou náhrady za dovolenou (přes 90 %).

Sociální náklady včetně sociálních požitků (např. služební vozy k soukromým účelům) jsou zahrnuty pod pojem „nepřímé náklady“. Nejvýznamnější položkou jsou platby zákonného pojistného. Průměrné měsíční zákonné příspěvky na sociální zabezpečení na jednoho zaměstnance v roce 2000 činily 5 416 Kč, v roce 2009 pak 8 835 Kč. Měsíční příspěvky na stravování a občerstvení na jednoho zaměstnance stouply ve sledovaném období z 256 na 363 Kč.

Mezi nepřímé náklady patří také personální náklady, z nichž stojí za zmínku relativně významné zvýšení měsíčních nákladů na školení jednoho zaměstnance z 93 Kč na 206 Kč (o 122 %), zatímco náklady na pracovní oděv (tzv. ošatné) se proti roku 2000 příliš nezměnily – vzrostlo ze 107 Kč na 117 Kč (o 9 %).

Co jsou to „náklady práce“?

Jsou to výdaje, které zaměstnavatel vynaložil na získání a výchovu zaměstnanců, na jejich odměňování za práci a na zabezpečení sociálních potřeb.

Co se rozumí pod pojmem „přímé náklady“?

Neboli „mzdy bez ostatních osobních nákladů“ se skládají z mezd za vykonanou práci a náhrad mezd. Mzdy za vykonanou práci obsahují deset položek, z nichž hlavní jsou tarifní mzdy, odměny a prémie vyplácené pravidelně a ostatní příplatky. Do náhrad mezd patří náhrady mzdy za dovolenou, za svátky, náhrady při překážkách na straně zaměstnavatele a náhrady při překážkách na straně zaměstnance.

Co zahrnují „nepřímé náklady“?

Jsou druhou součástí ÚNP. Patří sem sociální náklady včetně sociálních požitků (např. služební vozy k soukromým účelům) a nejvýznamnější položkou jsou zákonné příspěvky na sociální zabezpečení (95 % sociálních nákladů). Další součástí nepřímých nákladů jsou personální náklady a poslední složkou jsou daně a dotace (související se zaměstnáváním lidí). Dotace se od nákladů odečítají. Tato data jsou v analýze zahrnuta v celkových nákladech práce, ale blíže zde nejsou hodnocena.

Nepřímé náklady stagnují

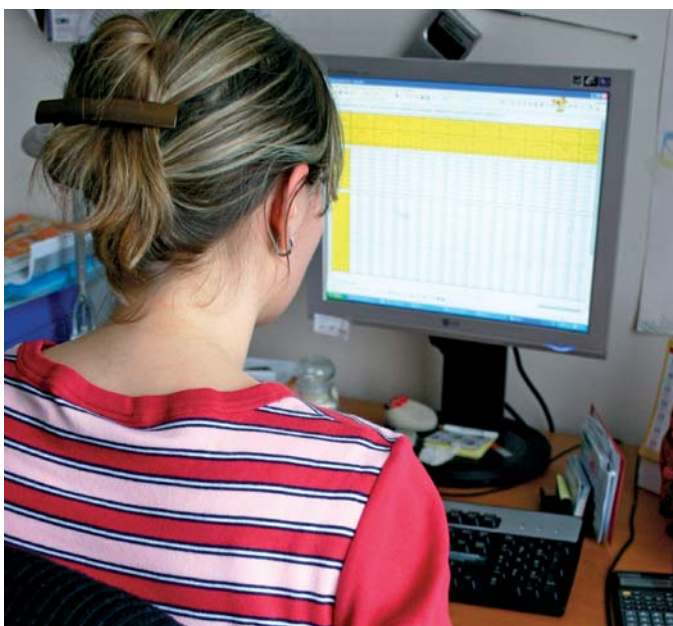
V rámci časové řady za oddíl **odvětví OKEČ 75** Český statistický úřad vypracoval přehled nákladů za státní zaměstnance ústředních vládních institucí.

V rámci časové řady za oddíl odvětví OKEČ 75 byl vytvořen přehled za pododdíly 751 a 752 (pouze za ústřední vládní instituce). Do OKEČ 751 – Státní správa včetně hospodářské a sociální politiky, patří všeobecná správa (daňový systém, výběr cla, statistické služby), veřejná správa pro zdraví, vzdělávání apod. Do OKEČ 752 – Služby pro společnost jako celek, patří řízení ministerstva zahraničních věcí, soudnictví, prokuratura, protipožární ochrana atd.

V pododdílu 751 i ČSÚ

Jak se dalo předpokládat, vývoj v pododdílu 751 je obdobný jako v celém oddílu 75.

Celkové ÚNP v roce 2000 byly 22 210 Kč na 1 zaměstnance za měsíc, v roce 2009 už činily 39 466 Kč. Mzdy bez ostatních přímých nákladů stouply za 10 let téměř na dvojnásobek – z 15 709 Kč na 28 530 Kč. K ještě výraznějšímu

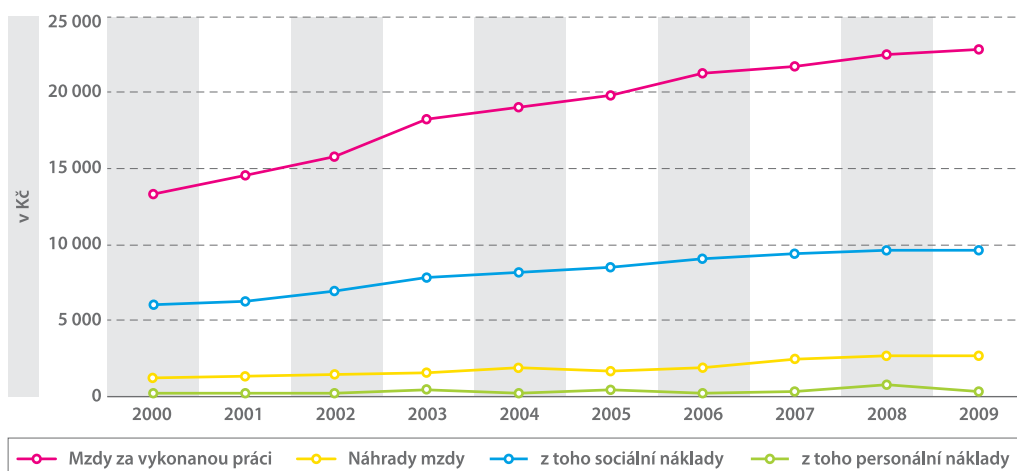

Průměrné měsíční úplné náklady práce (na 1 zaměstnance)

ÚNP celkem v Kč	OKEČ		
	75	751	752
Rok 2000	20 765	22 210	25 842
Rok 2009	35 219	39 466	39 036
Přírůstek %	70	78	51

Zdroj: ČSÚ

Časová řada nákladů práce podle OKEČ 75

Zdroj: ČSÚ

zvýšení došlo u náhrad mezd, které se zvýšily z 1 219 Kč měsíčně na 1 zaměstnance na 3 094 Kč, což znamená na 2,5násobek oproti výchozímu roku 2000.

Nepřímé náklady stouply o 68 % – z 6 501 Kč na zaměstnance/měsíc na 10 759 Kč. Nejvíce se na nárůstu podílely sociální náklady, které vzrostly o 70 %. Položka personální náklady téměř stagnovala a za období 2000 až 2009 vzrostla o pouhých 9 % (z 251 Kč na 274 Kč).

V pododdílu 752 rozdíl

Pro úplnost se zmíníme i o vývoji ÚNP v pododdílu 752. Celkový vývoj je na první pohled podobný jako u výše zmiňovaných odvětví, kdy náklady dlouhodobě stoupají. Přímé náklady z původních 17 362 Kč na zaměstnance měsíčně v roce 2000 vzrostly na 28 277 Kč v roce 2009. Když ale vyjádříme zvyšování nákladů v procentech, zjistíme, že v pododdílu odvětví 751 přímé náklady rostly nejpomaleji, a to o 62 %.

V roce 2000 zde byly přímé náklady nejvyšší – o téměř 2 000 Kč převyšovaly náklady v pododdílu 751. V roce 2009 jsou přímé náklady mezi 751 a 752 téměř shodné, dokonce v pododdílu 751 jsou o 253 Kč vyšší. Rozdíly jsou i v růstu nepřímých nákladů, které rostly pomaleji a zvýšily se o pouhých 26 %. Sociální náklady vzrostly o 26 % a personální o 37 %.

Petra Pecinová
odbor statistiky trhu práce
a rovných příležitostí ČSÚ